

Goed geregeld!

Beleid Duurzaam Beleggen

Stichting Oak Pensioenfonds

25 Februari 2023

Inhoud

1.	Inleiding	3
2.	Ambitie duurzaam beleggen	4
2.1.	Missie, visie & strategie.....	4
2.2.	Ambitie duurzaam beleggen.....	5
2.3.	Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (IMVB).....	7
2.4.	Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR) en EU taxonomie.....	9
3.	Doelstellingen, thematische aandachtsgebieden en activiteiten 2022-2025	9
4.	Beleid duurzaam beleggen.....	12
4.1.	Beschikbare instrumenten	12
4.2.	Thema's	13
4.3.	Uitsluitingsbeleid	14
4.4.	Insluitingsbeleid.....	14
4.5.	Voting- en engagementbeleid.....	14
4.6.	Impactbeleggingen.....	15
4.7.	Onderlinge samenhang bij inzet van instrumenten	16
5.	Implementatie	17
6.	Rapportages, Monitoring en Communicatie.....	18
6.1.	Rapportage en monitoring	18
6.2.	Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling	18
6.3.	Communicatie	19
Bijlage 1	Diverse richtlijnen	20
Bijlage 2	Due diligence proces.....	22
Bijlage 3	Uitgangspunten engagement- en voting vermogensbeheerders.....	26
Bijlage 4	Samenvatting thema's.....	28
Bijlage 5	Implementatie duurzaam beleggen beleggingsportefeuille (november 2022) ..	31

1. Inleiding

Duurzaam beleggen is een belangrijk thema voor Stichting Oak Pensioenfonds (hierna: het fonds). Als investeerder kan het fonds een belangrijke bijdrage leveren aan duurzame ontwikkeling. Bij het maken van investeringsbeslissingen neemt het fonds niet alleen risico- en rendementsfactoren mee, maar het fonds kijkt ook naar maatschappelijke effecten door bij elke investeringsbeslissing het aspect duurzaamheid mee te wegen. In 2022 heeft het fonds haar ambitie duurzaam beleggen herijkt. Dit heeft ertoe geleid dat het fonds de overtuigingen en alle uitgangspunten op het gebied van duurzaam beleggen heeft aangescherpt en nieuwe doelen op het gebied van duurzaam beleggen heeft vastgesteld voor 2022-2025. Hoe het fonds invulling geeft aan duurzaam beleggen is vastgelegd in dit beleid duurzaam beleggen.

In 2016, 2019 en 2020 heeft het fonds deelnemersonderzoeken uitgevoerd. Daarin is vanuit de deelnemers een overduidelijk signaal gekomen dat zij duurzaam beleggen belangrijk vinden en zij hebben daarbij aangegeven welke thema's zij belangrijk vinden. Het fonds neemt deel aan het periodieke onderzoek van de Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling (VBDO) naar de mate waarin er door de 50 grootste Nederlandse fonds en een duurzaam beleggingsbeleid wordt gevoerd. Hiermee zijn de activiteiten die het fonds op dit gebied uitvoert ten opzichte van andere pensioenfondsen, ook zichtbaar voor alle deelnemers. Het fonds heeft daarnaast in 2018 het IMVB-convenant ondertekend, waarbij het fonds heeft gekozen voor het "Brede spoor" dat van toepassing is op alle fonds en die het convenant hebben ondertekend¹. Hiermee bindt het fonds zich aan de implementatie van de richtlijnen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) en de Verenigde Naties (UNGP's). Tot slot houdt het fonds rekening met de Europese Verordening betreffende informatievervalsing over duurzaamheid in de financiële dienstensector (SFDR) waarvan level 1 op 10 maart 2021 in werking is getreden en level 2 per 1 januari 2023 in werking treedt.

Zoals de Pensioenfederatie ook weergeeft in haar Servicedocument verantwoord beleggen: De opvattingen van pensioendeelnemers en van de maatschappij waarvan deelnemers onderdeel uitmaken over wat 'verantwoord' is, zijn niet statisch. Dat zorgt ervoor dat dit beleid ook in ontwikkeling is en kan veranderen.

Allereerst worden in dit beleidsdocument in hoofdstuk 2 de doelstelling en uitgangspunten vastgelegd. Hoofdstuk 3 gaat in op een nadere uitwerking van de doelstelling en speerpunten op het gebied van duurzaam beleggen voor de komende jaren. Daarna wordt in hoofdstuk 4 aangegeven welke instrumenten er zijn en welke instrumenten het fonds gebruikt om invulling te geven aan duurzaam beleggen. Op welke wijze over duurzaam beleggen wordt gerapporteerd en hoe dit wordt gemonitord is opgenomen in hoofdstuk 5. Tot slot staat in bijlage 2 hoe dit er momenteel voor de beleggingsportefeuille van het fonds uit ziet.

¹ Het fonds heeft niet gekozen voor het optionele "Diepe spoor" waarbij via deelname aan projecten onderzoek wordt gedaan naar het vergroten van invloed door samenwerking. Hierbij ligt de nadruk op risico's en negatieve effecten op sociaal gebied.

2. Ambitie duurzaam beleggen

2.1. Missie, visie & strategie

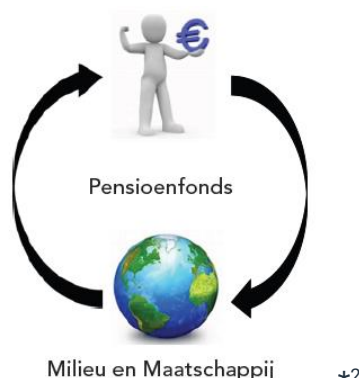
Primaire doelstelling fonds

De primaire doelstelling van het fonds blijft ten alle tijden het uitvoeren van de pensioenregeling naar een optimale kwaliteit, zorgvuldigheid en openheid. Het fonds doet dit op een duurzame wijze.

Als het fonds spreekt over duurzaam, dan wordt hiermee bedoeld dat het fonds kijkt naar de lange termijn. Het fonds benadrukt dat duurzaamheid verder gaat dan alleen milieu. Duurzaamheid gaat ook over sociale en governance ontwikkelingen.

Voor de beleggingen betekent dit dat er sprake is van een wederkerige relatie en dat het fonds:

rekening houdt met de impact die milieu, sociale en governance (ESG) factoren op de beleggingen (en dus het fonds) vanuit een risico- en rendementsoverweging kunnen hebben.

naast het financiële rendement ook rekening houdt met de effecten van haar beleggingen op milieu, sociale en governance (ESG) factoren. Dit wordt vaak het maatschappelijke rendement of impact genoemd;

Sociale partners, aangesloten werkgevers en deelnemers zijn onze klanten. Hun wensen en behoeften zijn voor het fonds het uitgangspunt.

Koppeling met het meerjarenbeleidsplan 2022-2025

Het fonds heeft in haar meerjarenbeleidsplan de volgende speerpunten opgenomen:

Een van de grote uitdagingen van het fonds is de beheersing van de klimaatrisico's. De actieve uitvoering van het beleid duurzaam beleggen is een belangrijke voorwaarde voor het

² Bron plaatje: Rapportage Maatschappelijk Verantwoord Beleggen 2021 Pensioenfederatie

derde speerpunt van het fonds namelijk het hebben van: “Een robuust systeem van financiering en uitvoering”. Dit doet het fonds via:

- de doorontwikkeling van het beleid duurzaam beleggen;
- het online dashboard voor deelnemers met resultaten van het beleid duurzaam beleggen;
- de implementatie van het IMVB-convenant en Europese wet- en regelgeving.

Het fonds vindt het daarnaast belangrijk dat de deelnemers zich herkennen in het beleid duurzaam beleggen zoals het fonds dat voert. Het fonds heeft als speerpunt om een digitaal en innovatief pensioenfonds te zijn en wil doorlopend bouwen aan ‘partnership’. Dit kan dan ook een belangrijke rol spelen om de afstand tot de deelnemers te verkleinen en de duurzaamheidsvoorkeuren van deelnemers te kennen via een community platform.

2.2. Ambitie duurzaam beleggen

Beleggingsovertuiging

Ten aanzien van duurzaam beleggen heeft het fonds het volgende in haar investment beliefs opgenomen:

Oak Pensioenfonds gelooft erin dat ondernemingen die rekening houden met duurzaamheid op de lange termijn bijdragen aan een verbetering van het risico- en rendementsprofiel.

Tegelijkertijd gaat de verantwoordelijkheid van het fonds verder dan een goede risicorendements-afweging. Ons pensioenfonds heeft als lange termijn belegger eveneens een duurzame functie.

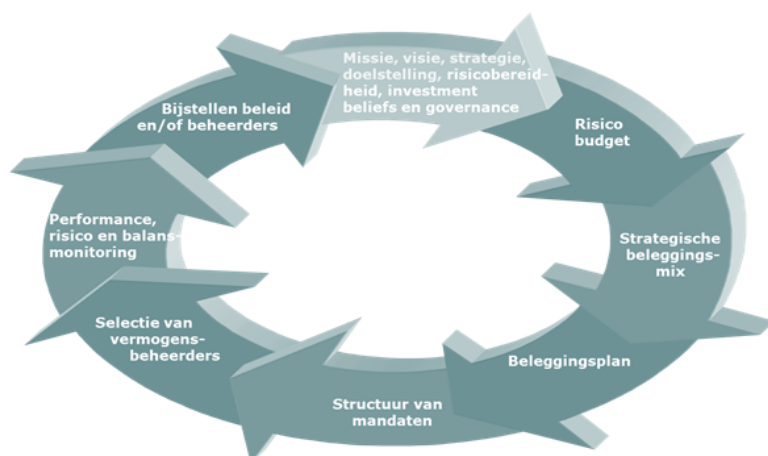
Hetzelfde geldt voor de vermogensbeheerorganisaties waar het fonds mee samenwerkt. Deze partijen dienen te voldoen aan de door het bestuur vastgestelde criteria. Daarnaast dienen partijen te voldoen aan (Europese) wet- en regelgeving zoals de regelgeving ten aanzien van beleggingen, communicatie, risicomanagement en transparantie ten aanzien van duurzaamheid.

Het fonds integreert het aspect ‘duurzaamheid’ in de totale beleggingscyclus. Het fonds streeft naar een evenwicht tussen rendement, risico en maatschappelijke impact. Ook aspecten als transparantie en uitlegbaarheid kunnen meespelen in de overwegingen

Overige uitgangspunten

Het fonds hanteert (maatschappelijke) waardecreatie op de lange termijn als een leidend principe. Dit komt tot uitdrukking door de volgende uitgangspunten van het beleid:

- Duurzaamheid (ESG-factoren) is een integraal onderdeel van het totale beleggingsproces en wordt onder andere meegenomen in de selectie en in de evaluatie van beleggingscategorieën.

- Bij elke stap wordt de impact van ESG-factoren meegenomen. Bij het opstellen van de structuur van mandaten en de selectie van vermogensbeheerders betekent dit dat de ESG-impact wordt meegewogen in de besluitvorming. Voor de monitoring betekent dit dat naast risico en rendement ook wordt gekeken naar de ontwikkeling ten aanzien van duurzaamheid in de portefeuille.
- ESG-risico's zijn onderdeel van het risicomanagementframework. Deze risico's kunnen effect hebben op het rendement van de beleggingsportefeuille. Jaarlijks worden deze risico's beoordeeld;
- Specifiek voor vastgoed is het meenemen van de impact van ESG nader geconcretiseerd. Hierbij streeft het fonds naar een zo hoog mogelijke GRESB-score (Global Real Estate Sustainability Benchmark). Het gaat hierbij om de duurzaamheid van de vastgoed organisatie (dus niet alleen het vastgoed zelf). GRESB heeft zich ontwikkeld tot een internationale standaard en heeft invloed op de waardering van het vastgoed in de portefeuilles.

Daarnaast heeft het fonds mede op basis van haar investment beliefs de volgende uitgangspunten voor het duurzame beleid gedefinieerd:

- Het fonds streeft naar een beleid dat werkbaar is voor wat betreft de implementatie en monitoring.
- Voor het fonds is een proportionele inrichting voor de gehele organisatie van belang.
- Aan de implementatie van het beleid duurzaam beleggen zijn extra kosten verbonden ten opzichte van een beleid zonder duurzaamheidscriteria. Dit kan oplopen tot enkele basispunten van de omvang van het belegd vermogen voor diensten die direct gerelateerd zijn aan het vermogensbeheer of een toename van de overige kosten voor bijvoorbeeld (extern) advies, monitoring, de inkoop van data of andere dienstverlening ten aanzien van duurzaam beleggen. Het bestuur heeft hier op voorhand geen maximum voor gedefinieerd en bekijkt elk initiatief vanuit een kosten / baten perspectief. Hierbij wordt zowel het te verwachte financieel als maatschappelijke rendement beoordeeld.
- Bij beleggingen met gelijke risico- rendementskarakteristieken gaat altijd de voorkeur uit naar een invulling met duurzaam beleggen. Bij de beoordeling van beleggingsvoorstellen wordt naast het financiële rendement ook gekeken naar de maatschappelijke impact. Per belegging maakt het fonds de afweging wat zij hierin acceptabel vindt.
- Ontwikkelingen op het gebied van duurzaamheid volgen elkaar in hoog tempo op. Het fonds beoordeelt verschillende initiatieven die vanuit de markt ontstaan

- En is hierbij kritisch op de daadwerkelijke bijdrage (impact) van initiatieven aan een duurzame wereld;
- Meetbaarheid en uitvoerbaarheid van initiatieven is van belang.
- Het fonds gelooft met Impactbeleggingen bij te kunnen dragen aan een duurzame wereld. Door hierbij samen te werken met andere partijen, vergroot het fonds haar mogelijkheden hierin.
- Het fonds ziet klimaatrisico als een van de grootste risico's van het fonds. Door rekening te houden met klimaatrisico, waaronder CO2-reductie, kan het risico- en rendementsprofiel van de beleggingsportefeuille worden verbeterd. Daarnaast heeft het fonds ten aanzien van klimaat ook een duurzame functie. Deze beleggingsovertuiging voor klimaat sluit aan bij de algemene beleggingsovertuiging duurzaam beleggen van het fonds.
- Het beleid duurzaam beleggen is niet statisch. Ontwikkelingen gaan snel en dat heeft impact op het beleid. Het lange termijn strategisch beleggingsbeleid wordt elke vier jaar herijkt, inclusief het beleid duurzaam beleggen. Het beleid duurzaam beleggen wordt jaarlijks geëvalueerd;

Het fonds hanteert de volgende internationale normen en principes als uitgangspunt in haar beleid duurzaam beleggen:

- Het fonds onderschrijft de OESO-richtlijnen voor multinationals en de UN Guiding Principles on Business and Human Rights (UNGP's). Daarbij gebruiken wij het OESO-richtsnoer voor institutionele beleggers als leidraad. Een toelichting op deze richtlijnen is opgenomen in de bijlage. Wij verwachten eveneens van de vermogensbeheerorganisaties waar het fonds mee samenwerkt en van de ondernemingen waarin het fonds belegt dat zij conform deze internationale standaarden handelen en dit publiekelijk kenbaar maken.
- Daarnaast vormen (inter)nationale verdragen en gedragscodes zoals de Principles for Responsible Investment van de Verenigde Naties (VN Principles), Global Compact van de Verenigde Naties (opgenomen in bijlage 1) en de "best practice" bepalingen van Eumedion het uitgangspunt voor de verantwoorde invulling van het beleggingsbeleid. Global Compact is een initiatief van de Verenigde Naties en bestaat uit universele principes die gebaseerd zijn op verschillende, algemeen erkende verdragen, zoals de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, belangrijke conventies van de International Labour Organisation en het VN-verdrag tegen corruptie.
- De vermogensbeheerorganisaties waar het fonds mee samenwerkt, erkennen en maken de algemeen door de Verenigde Naties vastgestelde minimale maatschappelijke normen onderdeel van hun ondernemingsbeleid, strategie, cultuur en dagelijkse gang van zaken (ondertekenaars UNPRI). Het fonds vindt de toegevoegde waarde van het zelf ondertekenen van de UNPRI beperkt ten opzichte van de eis die aan de vermogensbeheerders wordt opgelegd en de aanvullende rapportageverplichtingen die dit met zich meebrengt.

2.3. Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (IMVB)

In Nederland doen we wereldwijd zaken. Internationaal opererende bedrijven kunnen betrokken raken bij bijvoorbeeld misstanden in bedrijven of schade aan kwetsbare ecosystemen. In convenanten voor Internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen (IMVO) gaan bedrijven samen met de overheid, vakbonden en maatschappelijke organisaties aan de slag om misstanden te voorkomen.

De convenanten hebben tot doel om de situatie te verbeteren op een aantal risicogebieden en gezamenlijk oplossingen te bieden voor problemen die bedrijven niet alleen kunnen oplossen. fonds en beleggen in internationaal opererende bedrijven en kunnen door middel van die beleggingen mogelijk invloed uitoefenen op die bedrijven. Daarom wordt in de context van pensioenfondsen gesproken over een Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (IMVB-)convenant.

Op 20 december 2018 hebben Nederlandse pensioenfondsen het IMVB-convenant Pensioenfondsen met maatschappelijke organisaties (ngo's), vakbonden en de overheid ondertekend. Het convenant is ondertekend door de Pensioenfederatie en door 73 pensioenfondsen (waaronder Oak Pensioenfonds) die €1.180 miljard aan belegd vermogen vertegenwoordigen wat samen goed is voor bijna 90% van het beheerd vermogen. Het fonds heeft hierbij gekozen voor het "Brede spoor", dat van toepassing is op alle pensioenfondsen die het convenant hebben ondertekend. NB het convenant heeft een looptijd van 4 jaar en zal eindigen per ultimo 2022. De monitoringcommissie vanuit het IMVB-convenant zal per 30-6-2023 de eindmonitoring uitvoeren om te controleren of de deelnemende pensioenfondsen voldoen aan de vereisten van het convenant. Het fonds neemt de laatste activiteiten voor de implementatie van het convenant op in het jaarplan 2023. Het convenant loopt af, maar zowel op Europees als op nationaal niveau wordt hard gewerkt aan nieuwe wetgeving zoals de Corporate Sustainability Due Diligence Directive (CSDDD) die zich richt op passende zorgvuldigheid in het bedrijfsleven op het gebied van duurzaamheid. Er is nog veel onduidelijkheid over deze nieuwe wetgeving. Het fonds heeft met de implementatie van het IMVB-convenant in ieder geval stappen gezet. Het fonds volgt de ontwikkelingen en neemt eventuele acties op in het nieuwe jaarplan.

Vanuit de ondertekening van het IMVB-convenant bindt het fonds zich aan de implementatie van de richtlijnen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) en de Verenigde Naties (UNGP's). De OESO-richtlijnen zijn aanbevelingen die door de regeringen gezamenlijk worden gedaan aan multinationale ondernemingen. Ze bevatten beginselen en normen voor goed gedrag, in overeenstemming met de van toepassing zijnde wetgeving en internationaal erkende normen.

Het OESO-richtsnoer voor institutionele beleggers heeft als doelstelling dat beleggers naast financiële risico's ook de risico's voor en negatieve impact op belanghebbenden in de (beleggings-)keten meewegen. Belanghebbenden in deze context zijn de mensen die bijvoorbeeld in de omgeving van een fabriek of plantage wonen of er werken. Door het toepassen van due diligence op de beleggingsportefeuille krijgt het fonds inzicht in de risico's van de beleggingsportefeuille en deze informatie kan worden meegewogen in het maken van beleggingsbeslissingen³. In bijlage 2 is het due diligence proces beschreven en in bijlage 3 zijn de uitgangspunten van het engagementbeleid van het fonds en vanuit het OESO-richtsnoer opgenomen.

³ De reikwijdte vanuit het IMVB-convenant betreft beursgenoteerde aandelen (aandelen ontwikkelde en opkomende markten en beursgenoteerde vastgoedaandelen), staatsobligaties (Euro en opkomende landen), bedrijfsobligaties (incl. high yield) en onroerend goed.

2.4. Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR) en EU taxonomie

Vanaf 10 maart 2021 zijn de eerste vereisten van de Europese Verordening betreffende informatieverschaffing over duurzaamheid in de financiële dienstensector, de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR) in werking getreden. De level 2 wetgeving gaat in op 1 januari 2023. Het fonds verklaart vanuit deze wetgeving het volgende:

- 1) Het fonds weegt de belangrijkste negatieve impact op duurzaamheidsfactoren mee bij investeringsbeslissingen. Het betreft hier de belangrijkste ongunstige effecten in de zin van artikel 4 van de Informatieverschaffingsverordening en de nog te verschijnen level 2 vereisten;
 - o In de uitgangspunten is opgenomen dat duurzaamheid (ESG-factoren) een integraal onderdeel van het totale beleggingsproces is en ESG-risico's een integraal onderdeel van het risicomanagementframework zijn. ESG-risico's kunnen effect hebben op het rendement van de beleggingsportefeuille. Jaarlijks worden deze risico's beoordeeld;
 - o In bijlage 2 is een beschrijving opgenomen van het due diligence proces van het fonds;
 - o In bijlage 3 is een toelichting gegeven op het engagement- en votingbeleid van het fonds.
- 2) Het fonds classificeert de pensioenregeling als een financieel product met duurzame kenmerken. Dat betekent dat het fonds gedeeltelijk in duurzame producten belegt waarbij ecologische of sociale kenmerken worden gepromoot.

Via de website stelt het fonds de volgende informatie beschikbaar:

- Precontractuele informatie waarin het fonds beschrijft hoe de pensioenregeling aan ecologische en sociale kenmerken voldoet;
- Een beschrijving welke ESG-methodologieën, ESG-indicatoren, gegevensbronnen en screeningscriteria het fonds gebruikt;

PAI-Statement waarin een verklaring is opgenomen van het fonds over hoe het fonds omgaat met de belangrijkste ongunstige effecten van beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren.

De EU Taxonomie is een raamwerk aan de hand waarvan wordt beoordeeld of economische activiteiten bijdragen aan milieudoelstellingen. En per 2023 dienen fonds en aan te geven in hoeverre zij bijdragen aan de 6 ecologische thema's. Vooralsnog heeft het fonds geen concrete doelstellingen om te beleggen in ecologisch duurzame economische activiteiten vanuit de Taxonomie verordening. Er is vooralsnog ook beperkte betrouwbare data beschikbaar.

3. Doelstellingen, thematische aandachtsgebieden en activiteiten 2022-2025

Het fonds heeft thematische aandachtsgebieden en voldoet aan de wettelijke verplichtingen die er voor bepaalde thema's bestaan zoals het verbod op beleggingen in clustermunitie. De thematische aandachtsgebieden zijn vastgesteld op basis van:

- De uitkomsten van de ESG-risicoanalyse;

- De uitkomsten van de deelnemersonderzoeken;
- De voorkeuren vanuit de werkgeversbranche en fondsorganen.

Het fonds heeft de volgende thematische aandachtsgebieden in volgorde van belangrijkheid vastgesteld:

- Klimaatverandering (milieu)
- Arbeidsnormen (sociaal)
- Verantwoorde consumptie en productie (milieu)
- Goede gezondheid en welzijn (sociaal)
- Bijdragen aan afschaffing kinderarbeid (sociaal)

Het fonds heeft de volgende doelstellingen geformuleerd:

	Doelstellingen	Instrumenten
Minimum normen en waarden Landenbeleid	De totale portefeuille van het fonds voldoet in 2024 aan minimum normen en waarden. Dit houdt in dat wordt voldaan aan de wet- en regelgeving m.b.t. clustermunitie en dat er in de portefeuille geen beleggingen in ondernemingen zijn opgenomen die een van de tien universele principes van de Global Compact structureel en in grove mate schenden. Hiermee sluit het fonds aan bij de markt. Het fonds heeft in 2023 een landenbeleid.	Uitsluiten – het fonds screent de beleggingsportefeuille en sluit op basis hiervan ondernemingen uit.
Stimuleren van duurzame ontwikkelingen	Het fonds heeft een duurzame functie en draagt met de beleggingsportefeuille bewust en meetbaar bij aan een duurzame wereld. • Het fonds heeft een doelperscentage van minimaal 10% voor duurzame obligaties binnen de obligaties in de matchingportefeuille.	• Voting en engagement – Het fonds neemt haar verantwoordelijkheid en maakt als eigenaar van ondernemingen gebruik van haar stemrecht en gaat in gesprek met de ondernemingen waarin het fonds belegt op de thema's van het fonds. Het fonds monitort op basis van de gesprekken de voortgang bij de ondernemingen, rapporteert hierover en neemt ook maatregelen indien ondernemingen onvoldoende resultaat laten zien. • Impactbeleggingen – Het fonds heeft impactbeleggingen (binnen bestaande mogelijk nieuwe beleggingen) waarmee het fonds een positieve bijdrage levert aan de thema's van het fonds. • Positieve selectie – Het fonds belegt meer in ondernemingen

		met een goede ESG-score en minder in ondernemingen met een slechte ESG-score.
Klimaat	Het fonds heeft een duurzame functie en draagt met de beleggingsportefeuille bewust en meetbaar bij aan een duurzame wereld en specifiek aan een beter milieu. Het fonds heeft als stip op de horizon dat de beleggingsportefeuille die betrekking heeft op ondernemingen (aandelen en bedrijfsobligaties) voor CO2-uitstoot voldoet aan de doelstellingen van het Parijsakkoord: • In 2030 50% reductie ten opzichte van 2019 • In 2050 is de beleggingsportefeuille klimaatneutraal	• Voting en engagement • Impactbeleggingen • Positieve selectie

Om deze doelstellingen te bereiken heeft het fonds de volgende activiteiten 2022-2025 vastgesteld:

Minimum normen en waarden en landenbeleid

- Het fonds onderzoekt of het uitsluitingsbeleid ook voor High Yield, EMD LC en beursgenoteerd vastgoed kan worden toegepast.
- Doorlopend kijkt het fonds of de minimum normen en waarden aangescherpt kunnen worden onder andere op de eigen thema's van het fonds. Dit doet het fonds onder andere door te onderzoeken of in de mandaten voor aandelen en bedrijfsobligaties aanvullende uitsluitingen gewenst zijn op thema's van het fonds (in volgorde van belangrijkheid):
 - Klimaatverandering (milieu)
 - Arbeidsnormen (sociaal)
 - Verantwoorde consumptie en productie (milieu)
 - Goede gezondheid en welzijn (sociaal)
 - Bijdragen aan afschaffing kinderarbeid (sociaal)
- Het fonds doet onderzoek naar een landenbeleid.

Duurzame ontwikkelingen worden gestimuleerd

- Het fonds onderzoekt de huidige uitvoering van engagement door de beheerder van de grootste portefeuille (aandelen) door StateStreet en verkrijgt hierbij inzicht in de verhouding tot de eigen thema's van fonds en de kostenstructuur. Op basis hiervan kan het fonds de afweging maken om een voting- en engagementbeleid (stewardship activiteiten) op basis van eigen principes op te stellen en de uitvoering mogelijk anders in te richten.
- Het fonds stelt de belangrijkste thema's vast, waarop samenwerkingsmogelijkheden voor engagementactiviteiten beschikbaar zijn. Ieder jaar wordt in ieder geval met 1

- externe partij de samenwerkingsmogelijkheden verkend. Al dan niet in samenwerking met StateStreet die momenteel de grootste vermogensbeheerder van het fonds is.
- Het fonds legt jaarlijkse verantwoording af over de huidige impactbeleggingen
 - in eerste instantie o.b.v. data vermogensbeheerders
 - vervolgens ten opzichte van de markt
 - tot slot onderzoekt het fonds of hierop doelstellingen kunnen worden geformuleerd
 - Het fonds onderzoekt mogelijkheden impactbeleggingen (binnen bestaande en voor nieuwe beleggingscategorieën).
 - Het fonds onderzoekt of in de mandaten voor aandelen en bedrijfsobligaties mogelijkheden zijn om positieve screening toe te passen op de thema's van het fonds.

Klimaat

- Het fonds onderzoekt de mogelijkheden van CO2-reductie in eerste instantie voor de portefeuille aandelen ontwikkelde markten. In een tweede stap voor aandelen opkomende landen, bedrijfsobligaties (leningen) en High Yield.
- Het fonds onderzoekt mogelijkheden op het gebied van het bijdragen aan de energietransitie en andere milieu gerelateerde onderwerpen binnen de aandelenportefeuille.

4. Beleid duurzaam beleggen

4.1. Beschikbare instrumenten

Er zijn verschillende instrumenten die het fonds voor haar duurzaam beleggingsbeleid kan inzetten:

1. Engagement;
2. Stemmen (Proxy voting);
3. Uitsluitingen;
4. Insluiten;
5. Impactbeleggingen;

1. Engagement

Het toepassen van engagement betekent dat het fonds, samen met andere beleggers de dialoog aangaat met ondernemingen die betrokken zijn bij schendingen van fundamentele uitgangspunten op het gebied van milieu, sociaal beleid en governance. Bedrijven worden aangesproken op deze onderwerpen en de dialoog wordt op een constructieve manier aangegaan met de ondernemingen waarin het fonds belegt om hun prestaties te versterken door verbeteringen door te voeren in de bedrijfsvoering op het gebied van de corporate governance, de maatschappij en het milieu. Het uiteindelijke doel is het creëren en veiligstellen van de aandeelhouderswaarde op de lange termijn.

2. Stemmen

Met stemmen wordt bedoeld dat wereldwijd en op een transparante manier het stemrecht ten uitvoer wordt gebracht in naam van het fonds. Hierbij wordt gekeken naar de context waarin een onderneming opereert en wordt ondernemingen gevraagd hun beleid toe te lichten. Indien wordt afgeweken van de zogenaamde "best practice" wordt om een gedetailleerde uitleg gevraagd. Met stemmen worden de volgende aspecten bevorderd:

- Proactief worden de minimale standaarden die het fonds hanteert aan de ondernemingen waarin wordt belegd, gecommuniceerd;
- Verbeteren van de bestuursstructuur en –samenstelling;
- Optimaliseren van het remuneratiebeleid om te waarborgen dat het (uitvoerend) management beloond wordt voor het creëren en waarborgen van aandeelhouderswaarde;
- Ontwikkelen van interne controles en risicomanagementsystemen;
- Beschermen van rechten van minderheidsaandeelhouders.

Ook als er een tegenstem wordt uitgebracht, wordt aan de onderneming een uitgebreide toelichting gestuurd over de reden van deze tegenstem. Ook hier is het uiteindelijke doel het behouden en verbeteren van de aandeelhouderswaarde.

3. Uitsluiten

Het principe van uitsluiten betekent dat bepaalde landen of bedrijven worden uitgesloten om in te beleggen. De beleggingen worden gescreend aan een uitsluitingenlijst. Op deze manier wordt voorkomen dat het fonds beleggingen doet die niet bij het fonds of bij de deelnemers past.

4. Insluiten

Het principe van insluiten betekent dat in bedrijven die achterblijven in principe alleen nog wordt belegd wanneer deze ondernemingen kunnen worden aangezet tot verbeteringen. Bij insluiten wordt bewust gekozen voor ondernemingen die voorop lopen en ondernemingen die kunnen worden aangezet tot verbeteringen.

5. Impactbeleggingen

Onder impactbeleggingen verstaat het fonds beleggingen in bedrijven en initiatieven die een bewust en meetbare positieve bijdrage leveren op duurzaam gebied. Financieel rendement is daarnaast ook een doel. In tegenstelling tot de uitsluitingen waarbij het doel is om negatieve impact te minimaliseren, wordt met dit instrument juist actief gezocht naar het creëren van positieve impact.

Eén van de vele mogelijkheden van impactbeleggingen zijn zogenaamde Green bonds. De opbrengsten van deze obligaties hebben als doel om projecten te financieren met voordelen voor het milieu. Social bonds financieren projecten met voordelen voor sociale thema's zoals goede gezondheid en welzijn en waardig werk en economische groei.

Impactbeleggingen kunnen zowel liquide als illiquide strategieën betreffen.

4.2. Thema's

In hoofdstuk drie zijn de thematische aandachtsgebieden van het fonds opgenomen. Dit zijn de volgende thema's in volgorde van belangrijkheid:

- Klimaatverandering (milieu)
- Arbeidsnormen (sociaal)
- Verantwoorde consumptie en productie (milieu)
- Goede gezondheid en welzijn (sociaal)
- Bijdragen aan afschaffing kinderarbeid (sociaal)

Het fonds beziet de meeste thema's vanuit brede zin en het fonds sluit zich aan bij de gangbare standaarden voor deze thema's. In de uitvoering kan een vermogensbeheerder gemotiveerd en in overleg met het fonds kiezen voor een andere standaard.

In bijlage 4 wordt een korte samenvatting gegeven van de thema's van het fonds. Voor een volledige uitwerking van de thema's, verwijst het fonds naar de informatie zoals de pensioenfederatie deze voor de thema's via het instrumentarium van het IMVB convenant beschikbaar heeft gesteld:

<https://www.pensioenfederatie.nl/website/themas/vermogensbeheer/imvb/instrumentarium-themas>

4.3. Uitsluitingsbeleid

Het fonds belegt niet in ondernemingen die de principes van de UN Global Compact in grove mate schenden. Het gaat hierbij om schendingen van de tien universele principes Mensenrechten, waarmee het fonds impliciet invulling geeft aan de thema's klimaatverandering, arbeidsnormen en bijdragen aan het afschaffen van kinderarbeid. Daarbij is het uitgangspunt dat het een structurele normschending betreft met een duur langer dan twee jaar. Schendingen worden beoordeeld op impact, schaal en onomkeerbaarheid.

Daarnaast voldoet het fonds aan de wettelijke verplichtingen ten aanzien van ondernemingen met activiteiten in de wapenindustrie.

De uitvoering van dit beleid kan leiden tot een andere uitvoering door verschillende vermogensbeheerders. Dit ontstaat door het gebruiken van verschillende dataproviders of een connectie met het engagementprogramma van de vermogensbeheerder.

Het fonds sluit waar mogelijk ook beleggingen uit gekoppeld aan de thema's van het fonds waaronder klimaatverandering en goede gezondheid en welzijn, zoals bijvoorbeeld :

- Ondernemingen die betrokken zijn bij de productie of de verkoop van tabak;
- Ondernemingen met een hoge koolstofintensiteit.

Het fonds sluit niet alleen ondernemingen uit, maar ook landen. Dit is dan van toepassing voor staatsobligaties. De basis voor het uitsluiten van landen wordt gevormd door de internationale verdragen die Nederland heeft ondertekend, of waaraan Nederland door het EU- en VN-lidmaatschap is gebonden.

4.4. Insluitingsbeleid

Het fonds belegt waar mogelijk meer in ondernemingen met een goede ESG-score en minder in ondernemingen met een lage ESG-score. De ESG-score is een brede score, waarin impliciet alle thema's van het fonds zijn meegenomen.

4.5. Voting- en engagementbeleid

Het fonds is zich ervan bewust dat met het instrument "uitsluiten van ondernemingen" het resultaat van deze ondernemingen niet verandert. Daarom wil het fonds ook een actieve

houding aannemen en invloed uitoefenen op het beleid van bedrijven via engagement en met haar stemgedrag in aandeelhoudersvergaderingen.

Het inzetten van deze instrumenten besteedt het fonds uit aan haar vermogensbeheerders:

- Zo voert StateStreet het engagement- en votingbeleid uit voor aandelen ontwikkelde markten;
- Northern Trust voert het engagement- en votingbeleid uit voor aandelen opkomende landen en beursgenoteerde vastgoedaandelen;
- Insight Investment voert het engagementbeleid uit voor bedrijfsobligaties;
- T-row price voert het engagementbeleid uit voor high yield.

De vermogensbeheerders voeren een normatief engagementprogramma uit waarbij de dialoog wordt aangegaan met ondernemingen waarbij er sprake is van een (dreigende) schending van de universele principes. Dit is ook het deel van het engagementprogramma waar het IMVB-convenant betrekking op heeft. Hiermee geeft het fonds invulling aan de thema's: klimaatverandering, arbeidsnormen en bijdragen aan het afschaffen van kinderarbeid. Daarnaast voeren de vermogensbeheerders een thematisch engagementprogramma uit. Hierbij is de doelstelling om op thema's het gesprek met ondernemingen aan te gaan om een positieve impact op ESG-criteria te maken. Hiermee geeft het fonds ook invulling aan de thema's: verantwoorde consumptie en productie en goede gezondheid en welzijn.

Het fonds sluit zich aan bij de uitgangspunten voor het stem- en engagementbeleid van de hierboven genoemde vermogensbeheerders. Deze uitgangspunten vormen een aparte bijlage 3 van dit beleidsdocument. Voor de engagement aanpak geldt dat het fonds met de vermogensbeheerder afspraken maakt over de specifieke vereisten vanuit het OESO-richtsnoer. Deze zijn ook toegevoegd aan bijlage 3.

Indien via engagement geen resultaat lijkt te kunnen worden behaald, kan worden besloten bedrijven of sectoren uit te sluiten.

4.6. Impactbeleggingen

Het fonds heeft impactbeleggingen in de portefeuille.

Voor de duurzame obligaties binnen de obligaties in de matchingportefeuille hanteert het fonds een doelpercentage van minimaal 10%. De duurzame obligaties dragen voornamelijk bij aan de Sustainable Development Goals (SDG's):

- Betaalbare en duurzame energie
- Verantwoorde consumptie en productie
- Klimaatactie
- Goede gezondheid en welzijn
- Eerlijk werk en economische groei.

Hiermee geeft het fonds invulling aan de thema's: klimaatverandering, arbeidsnormen en goede gezondheid en welzijn en verantwoorde consumptie en productie.

Het v onderzoekt voor de overige impact beleggingen in hoeverre doelstellingen aan deze beleggingen kunnen worden gekoppeld.

4.7. Onderlinge samenhang bij inzet van instrumenten

De portefeuille van het fonds voldoet aan minimum normen en waarden. Na het toepassen van het uitsluitingsbeleid, gebruikt het fonds haar stemrecht en gaat in gesprek met de ondernemingen waarin wordt belegd. Het fonds is een lange termijn belegger. Indien ondernemingen niet bereid zijn om zich te willen verbeteren op het gebied van duurzaamheid, dan zal het fonds als eerste gebruik maken van haar stemrecht. Als laatste redmiddel kan het fonds kiezen voor het uitsluiten van ondernemingen;

Het fonds vindt insluiten (het overwegen van ondernemingen met een goede ESG-score) een belangrijk instrument en zet dit in waar mogelijk.

5. Implementatie

Het fonds geeft invulling aan haar verantwoordelijkheid ten aanzien van verduurzaming door gebruik te maken van alle beschikbare instrumenten door de gehele portefeuille. Het is niet mogelijk om voor elke beleggingscategorie gebruik te maken van alle instrumenten. Per 31-12-2022 zijn de volgende instrumenten als volgt opgenomen in de beleggingsportefeuille:

Uitsluitingen

Het fonds belegt onder andere via collectieve beleggingsfondsen. Hierbij is het niet altijd mogelijk om precies de eigen uitsluitingscriteria toe te passen en kunnen er verschillende uitsluitingslijsten per beleggingscategorie zijn. Momenteel worden geen uitsluitingen toegepast voor de beleggingscategorieën: High Yield, EMD LC en beursgenoteerd vastgoed. Bij de selectie van deze beleggingsfondsen heeft het fonds een zorgvuldige afweging gemaakt tussen het toepassen van uitsluitingscriteria en de bijbehorende kosten of impact op het rendement.

Insluitingen

Het instrument insluiting of positieve screening wordt ingezet binnen de aandelen- en bedrijfsobligatieportefeuille en de beleggingscategorie staatsobligaties opkomende landen (Hard Currency).

Voor de aandelenportefeuille maakt het fonds hierbij gebruik van de zogenaamde Responsibility-factor (R-factor) methodiek van de vermogensbeheerder om bedrijven een ESG-score toe te kennen.

Engagement- en voting

Engagement- en voting wordt uitgevoerd voor de beleggingscategorieën: aandelen ontwikkelde en opkomende landen en beursgenoteerde vastgoedaandelen. Engagement wordt uitgevoerd voor bedrijfsobligaties.

Impactbeleggen

- Het fonds heeft nu de volgende impactbeleggingen in de portefeuille:
- Zorgvastgoed;
- Duurzame vastgoedprojecten;
- Duurzame obligaties binnen de matchingportefeuille en binnen bedrijfsobligaties.

Het fonds wil bewust impact beleggingen in de portefeuille houden. Daarom zal het fonds deze beleggingen nadrukkelijk monitoren en onderzoeken of hier doelstellingen op geformuleerd kunnen worden.

Voor een volledig beeld van de toepassing van de beschikbare instrumenten in de portefeuille en de gehanteerde uitgangspunten daarbij wordt verwezen naar bijlage 5. In dit overzicht is ook opgenomen dat voor de beleggingscategorieën staatsobligaties opkomende landen (Hard Currency) en aandelen opkomende landen, het uitgangspunt de generieke ESG index is.

6. Rapportages, Monitoring en Communicatie

6.1. Rapportage en monitoring

Het fonds ontvangt rapportages waarin de belangrijkste engagement en voting onderwerpen worden toegelicht per onderneming:

- Het engagement beleid;
- Stembeleid en stemresultaten;
- Prioritering van onderwerpen;
- Voortgang (milestone).

De frequentie op basis waarvan deze rapportages worden ontvangen van de verschillende vermogensbeheerders is als volgt:

- StateStreet:
 - Kwartaalbasis: voting- en engagement activiteitenrapportages
 - Jaarbasis: voting- en engagementrapportage.
- Northern Trust:
 - Kwartaalbasis: votingresultaten;
 - Jaarbasis: voting- en engagementrapportage.
- Insight:
 - Jaarbasis: engagementrapportage.
- T-Row Price:
 - Jaarbasis: engagementrapportage.

Tussentijds leveren de vermogensbeheerders op verzoek aanvullende informatie voor het fonds aan.

Daarnaast ontvangt het fonds periodiek de uitsluitingenlijsten voor aandelen en bedrijfsobligaties.

De fiduciair adviseur en alle vermogensbeheerders leveren ieder kwartaal overzichten van de ESG-score en carbon score van de portefeuille versus de benchmark. In een integrale rapportage maakt het fonds ieder half jaar de verbinding tussen de ESG-resultaten van de portefeuille en het beleid.

Het fonds gebruikt deze rapportages in de verantwoording naar haar stakeholders via onder andere het jaarlijkse dashboard voor deelnemers dat via de website beschikbaar is.

Vanuit het IMVB-convenant en de SFDR gelden er rapportageverplichtingen voor het fonds. Het fonds implementeert deze rapportageverplichtingen momenteel.

6.2. Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling

De Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling ('VBDO') doet periodiek onderzoek onder de 50 grootste Nederlandse pensioenfondsen naar de mate waarin er een duurzaam beleggingsbeleid wordt gevoerd. Het fonds behoort tot deze groep. De VBDO maakt zich

sterk voor een duurzame kapitaalmarkt, die naast financiële criteria ook rekening houdt met sociale- en milieucriteria. Jaarlijks publiceert de VBDO een lijst met de meest verantwoord beleggende Nederlandse pensioenfondsen, waarin het fonds is opgenomen.

6.3. Communicatie

Het fonds is wettelijk verplicht om in het jaarverslag te vermelden 'op welke wijze in het beleggingsbeleid rekening wordt gehouden met milieu en klimaat, mensenrechten en sociale verhoudingen'.

Daarnaast stelt het fonds op de website haar beleid ter beschikking, evenals de rapportages ter verantwoording over haar beleid. Het duurzame beleid is eveneens opgenomen in de Verklaring van Beleggingsbeginselen.

Naast het houden van deelnemersonderzoeken, inventariseert het fonds via de website de behoeften van haar deelnemers en informeert het haar deelnemers over de voortgang van de implementatie van het beleid.

Bijlage 1 Diverse richtlijnen

UNGP's

Dit zijn door de VN opgestelde richtlijnen die duidelijk maken wat de rol van staten is en welke verantwoordelijkheid het bedrijfsleven heeft in relatie tot mensenrechten. De UNGP's zijn een aanvulling op de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en andere mensenrechtenstandaarden. De UNGP's kennen drie pijlers: 'Protect', 'Respect' en 'Remedy'.

OESO-richtlijnen

De OESO-richtlijnen zijn aanbevelingen die door de regeringen gezamenlijk worden gedaan aan multinationale ondernemingen. Ze bevatten beginselen en normen voor goed gedrag, in overeenstemming met de van toepassing zijnde wetgeving en internationaal erkende normen.

OESO-richtsnoer voor institutionele beleggers

Deze richtsnoer bevat richtinggevende maar niet bindende richtlijnen voor de interpretatie van de OESO-richtlijnen voor institutionele beleggers.

Thema's Global Compact:

Thema's 10 principes Global Compact / 10 universele principes Mensenrechten:

- Principe 1: bedrijven dienen binnen de grenzen van hun invloedssfeer de internationaal uitgevaardigde mensenrechten te eerbiedigen;
- Principe 2: bedrijven dienen zich er steeds van te vergewissen dat zij niet medeplichtig worden aan schending van de mensenrechten Arbeidsomstandigheden;
- Principe 3: bedrijven dienen de vrijheid van vakvereniging en de effectieve erkenning van het recht op collectieve onderhandelingen te handhaven;
- Principe 4: de uitbanning van iedere vorm van verplichte en gedwongen arbeid;
- Principe 5: de effectieve afschaffing van kinderarbeid;
- Principe 6: de bestrijding van discriminatie in arbeid en beroep;
- Principe 7: bedrijven dienen voorzorg te betrachten bij hun benadering van milieu-uitdagingen;
- Principe 8: initiatieven te ondernemen om een groter milieubesef te bevorderen;
- Principe 9: de ontwikkeling en de verspreiding van milieuvriendelijke technologieën te stimuleren;
- Principe 10: bedrijven moeten elke vorm van corruptie tegengaan, inclusief afpersing en omkoping.

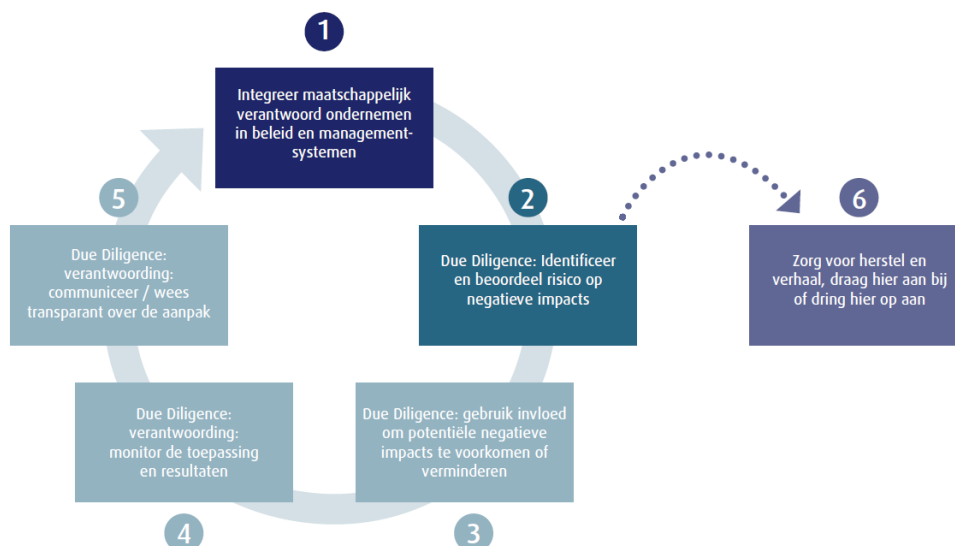
Duurzame doelen (Sustainable Development Goals):

Bijlage 2 Due diligence proces

In het OESO richtsnoer is het due diligence proces vertaald naar de volgende zes stappen:

FIGUUR 1: DE DUE DILIGENCE CYCLUS

Bron: Instrumentarium IMVB-convenant pensioenfondsen

Het fonds geeft hier als volgt invulling aan:

Stap 1: Integreer maatschappelijk verantwoord ondernemen in beleid en managementsystemen;

Het fonds hanteert de OESO-richtlijnen incl. de UNGP's als uitgangspunt voor het duurzaam beleggen beleid. Hierbij onderschrijft het fonds de due diligence stappen conform het OESO-richtsnoer.

De due diligence wordt uitgevoerd door de door het fonds ingehuurd externe vermogensbeheerders en zij rapporteren hierover aan het fonds. Het fonds legt de afspraken vast in de vermogensbeheerovereenkomsten of via afstemming met de fiduciair adviseur.

Stap 2: Identificeer en beoordeel risico op negatieve impact binnen de beleggingsportefeuille en bij potentiële beleggingen.

Bij het screenen van onze beleggingsportefeuille worden (potentiële) negatieve impacts op samenleving en milieu geïdentificeerd. Daarbij worden de meest ernstige negatieve impacts geprioriteerd op basis van:

- Ernst;
- Schaal;
- Onomkeerbaarheid.

Tevens wordt de mate van waarschijnlijkheid meegewogen.

Bij het beoordelen van onze geïdentificeerde daadwerkelijke en potentiële negatieve impact vraagt het fonds haar vermogensbeheerders waar mogelijk de volgende thema's mee te wegen:

- de thema's vanuit dit beleid. Hierbij ziet het fonds het klimaat transitierisico als een van de grootste risico's vanuit de ESG-risicoanalyse.;
- de opinie van de deelnemers die hebben aangegeven sociale thema's minstens zo belangrijk te vinden als milieu thema's.

Daarnaast betrekken de vermogensbeheerders waar relevant externe belanghebbenden en experts, zoals externe dataproviders.

StateStreet - de vermogensbeheerder van de portefeuille wereldwijde aandelen ontwikkelde landen.

Jaarlijks stelt StateStreet thema's vast, waarbij zij de thema's van het fonds meeneemt. De thema's van het fonds worden hierbij in grote mate gedekt.

De engagementactiviteiten zijn gericht op zowel het voorkomen van schade, als het maken van positieve impact. In het voorkomen van schade is de R-factor een integraal onderdeel van de screening. De R-factor is een onafhankelijke samengestelde ESG-score voor een onderneming. Onderdeel van de R-factor is een corporate governance score. StateStreet richt zich in de engagementtrajecten op de achterblijvers en de tijdelijke 'underperformers'. Daarnaast richt StateStreet zich op transparantie ten aanzien van UNGC gerelateerde risico's en kansen en hoe ondernemingen in de relevante sectoren (auto, metaal, mijnbouw, olie en gas, nutsvoorzieningen, etc.) omgaan met 'Just Transition' risico's. Moderne slavernij in de keten is een doorlopende prioriteit.

In de engagementactiviteiten staan onder andere ook de volgende actuele thema's centraal:

- Met name door COVID 19 zijn sociale factoren belangrijker geworden zoals Human Capital Management, diversiteit en inclusie;
- Plastic;
- Het financieren van ontbossingsrisico (thema afkomstig vanuit de COP 26);
- Geopolitieke risico's vanuit het Rusland – Oekraïne conflict.

Om de capaciteit en de invloed goed te benutten is een belangrijk uitgangspunt dat de kans op succes het grootst is, daar waar er een grote positie is. Ontwikkelde landen kennen daarbij een robuuste engagementcultuur. StateStreet beoogt ook in opkomende landen van betekenis te zijn, maar dit is niet relevant voor de beleggingsportefeuille van het fonds.

Northern Trust – de vermogensbeheerder van de portefeuille aandelen opkomende markten.

Jaarlijks stelt Northern Trust thema's vast. Hierbij is de ESG Vector Score van ondernemingen een belangrijke indicator. In de ESG Vector Score wordt rekening gehouden met zowel de omvang als de richting van verschillende ESG-gerelateerde ondernemingsrisico's waarin de volgende thema's zijn inbegrepen:

- Milieu
- Social Capital
- Human Capital
- Ondernemingsmodel en innovatie

- Leiderschap en ondernemingsbestuur

Marktkapitalisatie is een belangrijk uitgangspunt bij het bepalen met welke ondernemingen het gesprek aan wordt gegaan. De gesprekken worden uitgevoerd met partner Hermes EOS waarmee Northern Trust een grotere dekking bereikt. Northern Trust ziet dat het moeilijker is om resultaat te behalen in opkomende markten, maar hier is wel het verschil te maken.

Stap 3: Gebruik invloed om potentiële negatieve impacts te voorkomen of te verminderen;

Wanneer ondernemingen in onze beleggingsportefeuille (potentieel) negatieve impact veroorzaken, gebruiken wij onze invloed om deze impact te voorkomen en/of te mitigeren en herstel en/of verhaal mogelijk te maken. Dit doen wij onder andere via engagement voor aandelen en bedrijfsobligaties en/of door te stemmen op aandeelhoudersvergaderingen.

Wanneer ondernemingen waarin wij beleggen negatieve impact hebben veroorzaakt c.q. daaraan hebben bijgedragen, verlangen wij dat zij herstel en/of verhaal voor benadeelden bieden c.q. daaraan bijdragen. Wanneer ondernemingen waarin wij beleggen direct verbonden zijn met de negatieve impact, verlangen wij dat zij hun invloed aanwenden om herstel en/of verhaal voor benadeelden mogelijk te maken.

De invulling van het engagement- en stembeleid van onze vermogensbeheerders is toegevoegd in bijlage 3.

In het uiterste geval kunnen wij besluiten om te desinvesteren. Daarbij nemen wij ook de (potentiële) negatieve gevolgen van de desinvestering op maatschappij en milieu mee.

StateStreet - de vermogensbeheerder van de portefeuille wereldwijde aandelen ontwikkelde landen.

- In het geval dat ondernemingen niet adequaat reageren in lopende engagements over materiele milieu en sociale onderwerpen, heeft StateStreet de volgende mogelijkheden:
- Het engagementtraject linken aan het proxy voting instrument. Dit kan ook worden gedaan bij achterblijvers in de R-factor score die onvoldoende verbetering laten zien;
- Thought leadership: StateStreet deelt ervaringen publiekelijk met als doel om een beter resultaat te realiseren op duurzame onderwerpen;
- Samenwerken met andere grote investeerders;
- In het uiterste geval publieke stappen nemen.

Northern Trust – de vermogensbeheerder van de portefeuille aandelen opkomende markten.

De belangrijkste instrumenten in de escalatiestrategie van Northern Trust zijn:

- Voting-instrument: tegenstemmen;
- Samenwerken met andere grote investeerders.

Stap 4 en stap 5: Verantwoording: monitor de toepassing en resultaten en wees transparant over de aanpak;

Het fonds monitort de voortgang van dit onderdeel van het beleid via de rapportages van de vermogensbeheerders. De rapportages worden besproken met de vermogensbeheerders. Waar nodig stuurt het fonds bij.

Jaarlijks legt het fonds hierover aan de deelnemers en andere belanghebbenden verantwoording af via een rapportage op de website en in het jaarverslag.

Bijlage 3 Uitgangspunten engagement- en voting vermogensbeheerders

De vermogensbeheerders van het fonds gaan in gesprek met ondernemingen en gebruiken waar het kan ons stemrecht. Hoe zij dit doen en van welke principes zij uitgaan, is beschikbaar via de website:

<https://www.oakpensioenfonds.nl/verantwoord-beleggen/beleid>

- Uitgangspunten StateStreet;
- Uitgangspunten Northern Trust;
- Uitgangspunten Insight Investment;
- Uitgangspunten T-row price.

Uitgangspunten engagementbeleid vanuit het OESO-richtsnoer:

- Engagement op basis van negatieve impact bevat voor het fonds vier doelstellingen:
 - De negatieve impact moet worden beëindigd;
 - De onderneming moet zorgen voor herstel en/of verhaal voor benadeelden;
 - De onderneming moet voldoende maatregelen nemen om toekomstige incidenten te voorkomen;
 - De onderneming moet transparant zijn over de genomen maatregelen.
- Wij maken tijdsgebonden afspraken met bedrijven en monitoren de voortgang;
- Indien nodig betrekken wij daarbij stakeholders, inclusief benadeelden;
- Daarbij richten wij ons in het bijzonder op ESG-onderwerpen die:
 - Financieel materieel zijn;
 - De meest ernstige negatieve impact voor samenleving en milieu veroorzaken;
 - Voor onze deelnemers van belang zijn.
- Wij beoordelen een engagementtraject als succesvol als alle tijdgebonden doelen bereikt zijn;
- Wanneer ondernemingen niet binnen de vooraf gestelde termijn naar tevredenheid reageren op onze engagementinspanningen kunnen wij op de volgende manieren escaleren:
 - Samenwerking met andere beleggers aangaan/intensiveren om de dialoog meer kracht bij te zetten;
 - Stemmen, bijvoorbeeld:
 - Tegen de benoeming van relevante bestuurders;
 - Tegen het beloningsvoorstel van relevante bestuurders;
 - Op aandeelhoudersvoorstellen
 - Samenwerking met andere stakeholders (bijvoorbeeld marktpartijen, vakbonden of maatschappelijke organisaties) aangaan/intensiveren om de dialoog meer kracht bij te zetten;
 - Publieke uitingen om de dialoog meer kracht bij te zetten;

- Aandeelhoudersvoorstellen in lijn met de doelen van het engagementtraject (mede-)indienen;
 - Juridische procedures opstarten in lijn met de doelen van het engagementtraject.
- Wij leggen jaarlijks in ons jaarverslag verantwoord beleggen verantwoording af over de engagementtrajecten die we in het jaar daarvoor gevoerd hebben. Voor zover dat geen afbreuk doet aan de effectiviteit van (lopende) engagementtrajecten rapporteren wij over de voortgang en resultaten van engagementtrajecten.

Bijlage 4 Samenvatting thema's

Klimaat en verantwoorde consumptie en productie

Klimaatverandering is een van de grootste mondiale problemen en wordt veroorzaakt door de uitstoot van broeikasgassen (waaronder CO₂) en ontbossing. De belangrijkste (inter)nationale doelstellingen liggen vast in:

- Het Parijsakkoord (2015);
- De EU Green Deal (2019);
- Het Nederlandse Klimaatakkoord (2019).

Eenzijds wordt van pensioenfondsen verwacht dat de CO₂ intensiteit van de beleggingsportefeuille stapsgewijs wordt teruggeschroefd. Anderzijds kan met impact beleggen de energietransitie worden ondersteund. Daarnaast bestaan er verschillende mogelijkheden voor samenwerking met andere beleggers om een effectieve engagement en/of uitsluiting te realiseren.

Een veel gebruikte maatstaf voor de monitoring van de CO₂ uitstoot is koolstofintensiteit. Dit is de geproduceerde CO₂ (en equivalente broeikasgassen) uitstoot gedeeld door de behaalde winst. De koolstofintensiteit is uit te splitsen naar activiteit. Het realiseren van een reductie van de CO₂ uitstoot kan door het uitsluiten of onderwegen van een bedrijf met een hoge koolstofintensiteit en door engagement met een bedrijf. Kenmerkend is dat koolstofintensiteit behoorlijk geconcentreerd is.

De belangrijkste sectoren in de klimaatverandering zijn (zowel een positieve als negatieve rol):

- Mijnbouw (steen- en bruinkolen, olie, gas);
- Energie opwekking en opslag;
- Nutsvoorzieningen (energie distributie);
- Transport en Mobiliteit;
- Vastgoed en infrastructuur;
- Landbouw en veeteelt;

Het fonds benadrukt dat klimaat een breed thema is en dat dit dus ook gaat over onderwerpen als het tegengaan van vervuiling, recycling en biodiversiteit.

Het thema verantwoorde consumptie en productie is nauw verbonden met klimaatverandering, milieuvervuiling en biodiversiteit. Het gaat hierbij over de manier waarop we voedsel en goederen maken en gebruiken. Verantwoord betekent dat er in sociaal, ecologisch en economisch opzicht geen nadelige risico's en gevolgen kleven aan het productieproces en het gebruik van voedsel, goederen en diensten. Het fonds wil met dit thema aansluiten bij de initiatieven die er ook vanuit de sector zijn met een focus op een circulaire economie.

Arbeidsnormen en bijdragen aan de afschaffing kinderarbeid

- Het thema arbeid beslaat samengevat de volgende onderwerpen:
- Vakbondsvrijheid;
- Leefbaar loon;

- Veilige arbeidsomstandigheden;
- Gelijkheid op de werkvloer.

Kinderrechten kan worden verdeeld naar:

- Kinderarbeid;
- Recht op onderwijs.

De thema's arbeid en kinderrechten liggen dicht bij elkaar. Zo is vakbondsvrijheid (in veel landen zijn vakbonden verboden) nodig om kinderarbeid, discriminatie en dwangarbeid te bestrijden en leidt onderbetaling vaak tot kinderarbeid.

De basis van arbeidsrechten wordt veelal afgeleid van conventies van de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO) die een gespecialiseerd onderdeel is van de Verenigde Naties. Voor veilige arbeidsomstandigheden is daarnaast wet- en regelgeving in een land van groot belang.

Kinderrechten zijn vastgelegd in het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind uit 1989. Het zijn internationaal erkende basisrechten. Kinderen zijn een kwetsbare groep en diverse andere thema's (naast arbeid) zoals klimaatverandering, wapens, toegang tot medicijnen en blootstelling aan gevaarlijke stoffen kunnen juist een grote impact hebben op kinderen.

Voor verschillende sectoren en landen is de impact op kinderrechten voor kinderarbeid wel vaak het grootst. Dit betreft met name de sectoren textiel, landbouw, mijnbouw en electronica en dienstenverkeer.

Een effectieve afschaffing van kinderarbeid is onderdeel van de basisprincipes van internationale verdragen. Het blijft echt een moeilijk onderwerp. Het op een plek beëindigen van kinderarbeid, mag er niet toe leiden dat kinderen gedwongen worden om op een andere wijze weer aan inkomsten te komen. Dit moet dan ook altijd in combinatie met kinderrechten, waaronder het recht op onderwijs worden gezien.

Vanuit de basisprincipes zijn beide onderwerpen vaak onderdeel van engagement- en votingbeleid en worden ondernemingen die de basisprincipes in grove mate schenden uitgesloten.

Gezondheid en welzijn

Vanuit de Sustainable Development Goals (SDG's) wordt gesteld dat gezondheid essentieel is voor duurzame ontwikkeling. Belangrijke onderwerpen zijn kindersterfte, moedersterfte en verschillende wereldwijde ziekten als HIV/aids, tuberculose, malaria en andere tropische ziekten. Hiervoor is onderzoek nodig naar vaccins en medicijnen. In de doelstelling staat ook het voorkomen en behandelen van drugsverslavingen en alcoholmisbruik en het toegankelijk zijn van seksuele en reproductieve gezondheidszorg.

Daarnaast is toegang tot medicijnen onderdeel van het mensenrecht "Recht op gezondheid". Hier spelen farmaceutische bedrijven met hun monopoliepositie een grote rol in. De prijs van medicijnen, investeren, verlengen van patentrechten en belastingontwijking zijn in deze sector belangrijke thema's.

Gezondheid en welzijn is evenals andere SDG's kwalitatief van aard en kan niet direct 1 op 1 gerelateerd worden aan de verschillende ondernemingen binnen portefeuilles. Vooral nog zijn engagement en insluiting de beste instrumenten voor dit thema.

De producten vanuit de tabaksindustrie zijn schadelijk voor de gezondheid. Via de instrumenten engagement en uitsluiting kan invulling worden gegeven aan dit thema.

Clustermunitie

Er geldt een wettelijk investeringsverbod voor ondernemingen die clustermunitie, of cruciale onderdelen daarvan, produceren, verkopen of distribueren. Een in Nederland gevestigde financiële onderneming moet adequate maatregelen treffen om te voorkomen dat ze: transacties (laat) uitvoeren in, leningen verstrekt aan of niet-vrij verhandelbare deelnemingen neemt in deze bedrijven. Het meest passende instrument voor dit thema is uitsluiten.

Bijlage 5 Implementatie duurzaam beleggen beleggingsportefeuille (november 2022)

Het fonds heeft de volgende vermogensbeheerders aangesteld voor de verschillende beleggingscategorieën in de portefeuille:

- Aandelen (passief beheer):
 - State Street, discretionair mandaat: aandelen ontwikkelde markten;
 - Northern Trust, beleggingsfonds: aandelen opkomende markten.
- Bedrijfsobligaties (beperkt actief beheer)
 - Insight, discretionair mandaat.
- Emerging Market Debt (EMD) Hard Currency (passief beheer), Local Currency (actief beheer):
 - Legal & General (HC), beleggingsfonds;
 - Neuberger Berman (LC), beleggingsfonds.
- High Yield (actief beheer):
 - T-Row Price, beleggingsfonds.
- Matchingportefeuille:
 - Cardano, discretionair mandaat.
- Vastgoed (actief en passief beheer):
 - Syntrus Achmea Real Estate & Finance, beleggingsfonds;
 - Northern Trust, beleggingsfonds;
 - M&G Investments.
- Hypotheken (actief beheer):
 - Syntrus Achmea Real Estate & Finance, beleggingsfonds;
 - Aegon, beleggingsfonds.

Het fonds heeft voor de volgende beleggingscategorieën de volgende managers geselecteerd. Het fonds heeft ingeschreven in de volgende fondsen, maar is momenteel nog niet belegd hierin.

- Private Debt (actief beheer)
 - Barings
- Europees vastgoed
 - Franklin Templeton

Onderstaande tabellen geven per beleggingscategorie aan van welke instrumenten er gebruik wordt gemaakt.

Portefeuille	Matchingportefeuille
Fonds/Mandaat	
Instrumenten	
Engagement	-
Stemmen	N.v.t.
Uitsluiting	-
Impact	- Groene-, sociale en duurzame obligaties zijn onderdeel van het instrumentarium van de vermogensbeheerder. Het fonds hanteert een doelpercentage van minimaal 10% voor duurzame obligaties binnen de obligaties in de matchingportefeuille. Bij aankoop van een duurzame obligatie mag het aanvangsrendement lager zijn ten opzichte van een grijze obligatie; -
Overig	-

Portefeuille	Aandelen	Aandelen
Fonds/Mandaat	Ontwikkelde landen	Opkomende landen
Engagement	O.b.v. Engagement protocol en engagement- en voting principles beheerder: - Aanpak in lijn met de UNPRI; - Lange termijn. - Engagement topics: Governance, strategie, milieu en social.	O.b.v. engagement policy beheerder: - Lange termijn; - Brede range van thema's onder te verdelen naar Governance, strategie, milieu en social.
Stemmen	Zie hierboven	O.b.v proxy voting policy beheerder.
Uitsluiting	- Op basis van grove schendingen van de UN Global Standards⁴; - Ondernemingen die betrokken zijn bij controversiële wapens (cluster munitie, mijn-producenten, biologische, chemisch en nucleaire wapens, verarmd uranium, brandbommen); - Ondernemingen die voor meer dan 10% inkomsten halen of betrokken zijn bij de productie van tabak.	- Op basis van grove schendingen van de UN Global Compact principes uitgebreid naar OECD richtlijnen; - Ondernemingen betrokken bij de productie of verkoop van tabak; - Ondernemingen betrokken bij de productie van controversiële wapens; - Ondernemingen met een controversiële samenstelling van het bestuur; - Governance screening State-Owned Enterprises; - Ondernemingen die 1% of meer omzet halen uit Arctic Oil en Gas en ondernemingen die

⁴ Aanduiding voor UN Guiding Principles on Business and Human Rights (UNGP) en de OECD richtlijnen voor multinationale ondernemingen.

		5% of meer omzet uit thermische kolen halen. - Ondernemingen die minimal 5% omzet behalen uit "for profit prisons".
Overig	Insluiting o.b.v. het onderwegen van bedrijven met de hoogste koolstofintensiteit: CO2-reductie van 20% t.o.v. de benchmark en de R-factor methodiek. De R-factor methodiek heeft de volgende kenmerken: - Het is een samengestelde score van: - Een onafhankelijke ESG-score; - Een corporate governance score. - Het is gebaseerd op meerdere gespecialiseerde databronnen; - De score is onafhankelijk van het product van de onderneming en scores worden bepaald t.o.v. ondernemingen in dezelfde sector.	ESG-benchmark: MSCI Emerging Market Custom ESG Index

Portefeuille Fonds/Mandaat	Bedrijfsobligaties	Emerging Market Debt	High Yield
Engagement	Engagement beleid beheerder waarbij ook daadwerkelijk wordt verkocht als een onderneming niet presteert.	-	Engagementbeleid beheerder. Investment driven engagement program gebaseerd op Responsible Investing Indicator Model (RIIM) analyses, governance screening en research.
Stemmen	-	-	-
Uitsluiting	- Ongewenste sectoren zoals tabak, gok- en wapenindustrie 'worst-in-class' ondernemingen voor wat betreft carbon intensiteit en ondernemingen met bepaalde omzet uit 'coal fired energy generation' en 'coal mining'.	O.b.v. Global Compact - Thermal coal - Tabak - Wapenindustrie NB geen uitsluiting in het voor de EMD LC belegging.	- Controversial Weapons; - Tobacco; - Coal; - Assault-style Weapons; - Adult Entertainment; - Gambling; - Conduct-based.
Overig	Insluiting op basis van overweging ESG profielen van ondernemingen	Voor EMD HC Insluiting op basis van	Kwantitatieve aanpak via RIIM waarbij ESG-scores worden meegewogen in

	- Impact: met groene, sociale en duurzame (groene en sociale) doelstellingen. - positieve screening. - Impact met green bonds. - Benchmark: JPM ESG Emerging Markets Bond Index (EMBI) Global Diversified Index	de investeringsbeslissingen.
--	--	------------------------------

Portefeuille Fonds/Mandaat	Private Debt	Hypotheeken
Engagement	Doel om bedrijfsprocessen in te richten om de wereld economisch, sociaal en op het gebied van milieu te verbeteren.	n.v.t.
Stemmen	n.v.t.	n.v.t.
Uitsluiting	-	-
Overig	- ESG is geïntegreerd in de strategie. ESG informatie wordt meegenomen in het beleggingsproces (bottom up) en is standaard opgenomen in het due diligence proces van investeringsmogelijkheden. - De manager werkt met een incentive van 10 bp korting op het rentetarief dat wordt verleend aan de kredietnemers als zij voldoen aan minimale voorwaarden ten aanzien van ESG. - Er is meer aandacht voor ESG in de Europese markt ten opzichte van de Amerikaanse markt.	Verduurzaming krijgt specifieke aandacht in portefeuille. Thema's: 1. Energie labels bij onderhoud en renovatie 2. Energiebesparende maatregelen 3. CO2 footprint 4. Integraal onderdeel acceptatiebeleid Daarnaast is er specifieke aandacht van de hypotheek verstrekkers voor de financiële situatie van de geldlener, gericht op het voorkomen van verplichte verkoop.

Portefeuille Fonds/Mandaat	Vastgoed SAREF fondsen en beursgenoteerde aandelen	Europees vastgoed M&G
Engagement	Vastgoedaandelen: engagement beleid beheerder.	Belangrijk instrument is: actieve engagement.
Stemmen	Vastgoedaandelen: votingbeleid beheerder.	
Uitsluiting	-	
Overig	Direct vastgoed:	ESG is geïntegreerd in het beleggingsproces waarbij extra aandacht is voor ESG risicofactoren zoals:

	Duurzaamheid is specifiek onderdeel van de portefeuilleplannen, thema's: 1. CO2-reductie 2. Sociaal 3. Gezond 4. Verbeteren GRESB-score	- Energy performance; - Duurzaamheid gebouwen; - Vervuiling- en overstromingsrisico's - Criminaliteit en reputatierisico's van eigenaren. Lange termijn doelstellingen: - Environment Excellence: net zero carbon targets voor huurders, milieu verbeteringen; - Social benefit: Investerings moeten positieve sociale resultaten leveren voor huurders, gemeenten en de maatschappij (passend bij het fonds); - Good governance: robuuste implementatie en rapportage van resultaten. Voortgang wordt gemonitord o.b.v. vooraf vastgestelde KPI's. zoals CO2-uitstoot. Due diligence houdt rekening met ESG-factoren: E: net zero carbon alignment, energie efficiëntie, fysieke klimaatrisico's; S: gezondheid en veiligheid huurder; G: screening huurders waarbij wordt uitgesloten op in ieder geval: Cluster munitie, anti-personeelsmijn.
--	---	---

Portefeuille	Europees vastgoed Franklin Templeton
Fonds/Mandaat	
Engagement	
Stemmen	Toegewijde Proxy Group met richtlijnen op ESG-onderwerpen.
Uitsluiting	
Overig	Tweeledige doelstelling: 1) Financieel rendement; 2) Meetbare milieu, sociale en maatschappelijke impact. ESG-overwegingen / impact leveren op de SDG's door ESG mee te nemen over de gehele beleggingscyclus: - SDG 3: Goede gezondheid en welzijn; - SDG 4: Kwaliteitsonderwijs; - SDG 6: Schoon water en sanitair; - SDG 7: Betaalbare en duurzame energie;

- SDG 8: Eerlijk werk en economische groei;
- SDG 11: Duurzame steden en gemeenschappen;
- SDG 16: Vrede, justitie en sterke publieke diensten.

De volgende vijf value-add mechanismes worden hiervoor ingezet:

- 1) Met kapitaal verzekeren van lange-termijn social benefits via gemeenten en privaat opererende ondernemingen;
- 2) Functionele verbeteringen: renoveren en upgraden van faciliteiten.
- 3) Milieu upgrades. De milieu footprint van vastgoed is groot: (energie verbruik, CO2-uitstoot en afval). FT gaat het gesprek aan met milieu adviseurs hoe bestaand en nieuw vastgoed hierop kan worden verbeterd;
- 4) Doelgerichte investering om bestaand vastgoed in te zetten voor sociale doelen of te vergroten.
- 5) Stakeholder partnerships: meenemen hoe bestaande investeringen bijdragen aan de lokale economie of kansen voor werknemers. Fysieke toegankelijkheid van gebouwen wordt ook gewaardeerd.

Voortgang wordt gemonitord o.b.v. vooraf vastgestelde KPI's. zoals bijv. community value en milieu prestatie.

Doelstellingen van de onderliggende vastgoedprojecten is onder andere het minimaliseren van de energie consumptie en het meten van luchtkwaliteit.

Via Frankling Templeton's Stewardship and Sustainability Council (the Council) wordt duurzaamheid door de gehele organisatie geïmplementeerd. Franklin Templeton vindt diversiteit en inclusie belangrijk.